

સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટીની વાણિજ્ય,વિનયન અને વિજ્ઞાન વિદ્યાશાખાઓના વિદ્યાર્થીઓની સ્નાતક કક્ષાએ પ્રાપ્ત શૈક્ષણિક સિધ્ધિની તપાસ

Dr. Bharat B. Ramanuj
Associate Professor & Head,
Saurashtra University, Rajkot.

સારાંશ

પ્રસ્તુત સંશોધનનો હેતુ વાણિજ્ય, વિનયન અને વિજ્ઞાન વિદ્યાશાખાઓના વિદ્યાર્થીઓની બારમાં ધોરણની શૈક્ષણિક સિધ્ધિના સંદર્ભમાં તેમની સ્નાતક કક્ષાના દરેક સેમેસ્ટરની શૈક્ષણિક સિધ્ધિમાં વધારો થાય છે કે ઘટાડો તે તપાસવાનો હતો. પ્રસ્તુત સંશોધનમાં વાણિજ્ય, વિનયન અને વિજ્ઞાન વિદ્યાશાખાઓના કુલ 29607 વિદ્યાર્થીઓનો નમૂનો લેવામાં આવ્યો હતો. આ તમામ વિદ્યાર્થીઓના બારમાં ધોરણની અને સ્નાતકકક્ષાના તમામ સેમેસ્ટરની શૈક્ષણિક સિધ્ધિના પ્રાપ્તકો લેવામાં આવ્યા હતા. પ્રસ્તુત સંશોધનના પરિણામોમાં એવું જોવા મળ્યું હતું કે બારમાં ધોરણમાં 70% થી વધુ શૈક્ષણિક સિધ્ધિ પ્રાપ્ત કરનાર મોટાભાગના વિદ્યાર્થીઓના તમામ સેમેસ્ટરની શૈક્ષણિક સિધ્ધિમાં વધારો જોવા મળ્યો ન હતો. બારમાં ધોરણમાં 60% થી 70% વચ્ચે શૈક્ષણિક સિધ્ધિ પ્રાપ્ત કરનાર વાણિજ્ય અને વિનયન વિદ્યાશાખાઓના વિદ્યાર્થીઓના પ્રથમ સેમેસ્ટર સિવાય તમામ સેમેસ્ટરની શૈક્ષણિક સિધ્ધિમાં ઘટાડો થયો હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા વધુ હતી. જ્યારે વિજ્ઞાન વિદ્યાશાખામાં આનાથી ઉલટું થયું હતું. બારમાં ધોરણમાં 60% થી નીચી શૈક્ષણિક સિધ્ધિ ધરાવતા ત્રણેય વિદ્યાશાખાઓના વિદ્યાર્થીઓની તમામ સેમેસ્ટરની શૈક્ષણિક સિધ્ધિમાં વધારો થયો હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા વધુ હતી.

૧.૦ પ્રાસ્તાવિક

આપણી શિક્ષણ વ્યવસ્થા એવી છે કે વિદ્યાર્થીઓ બારમાં ધોરણ સુધી અભ્યાસ કરે ત્યાં સુધી માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાનો વિદ્યાર્થી ગણાય છે.બારમાં ધોરણનો અભ્યાસક્રમ પૂર્ણ કર્યા પછી ઉચ્ચ શિક્ષણ માટે કોલેજમાં પ્રવેશ કરે છે.આપણી શિક્ષણની વ્યવસ્થામાં શાળા અને કોલેજ એમ બે પ્રકારે શિક્ષણની વ્યવસ્થા વહેંચાયેલી છે. શાળાનું શિક્ષણ પૂર્ણ કર્યા પછી કોલેજમાં શિક્ષણ માટે વિદ્યાર્થી પ્રવેશે છે. ત્યાર પછી તેમની શૈક્ષણિક સિધ્ધિમાં કેવા પ્રકારના ફેરફારો થાય છે એ જાણવું પણ અગત્યનું છે. સામાન્ય રીતે આપણે ત્યાં વિદ્યાર્થીઓનો મોટો વર્ગ વિજ્ઞાન, વાણિજ્ય અને વિનયન વિદ્યાશાખામાં અભ્યાસ કરે છે. બારમાં ધોરણની વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક કક્ષાને ધ્યાનમાં લઈ તેઓ જે વિદ્યાશાખામાં પ્રવેશ કરે છે તે વિદ્યાશાખાઓના દરેક સેમેસ્ટરમાં તેઓની શૈક્ષણિક સિધ્ધિઓમાં શો ફેરફાર થયા તે જાણવું પણ આવશ્યક હોય છે. પ્રસ્તુત સંશોધનમાં બારમાં ધોરણમાં વિદ્યાર્થીઓએ કેટલા ટકા મેળવ્યા હતા તેના આધારે તેઓની કક્ષા નક્કી કરી જે તે વિદ્યાશાખામાં તેઓ અભ્યાસ કરે છે. તેમાં સેમેસ્ટર પ્રમાણે તેમની સિધ્ધિમાં કેવો વધારો કે ઘટાડો થયો છે તે જાણવાનો પ્રયાસ થયો છે.

૨.૦ અભ્યાસના હેતુઓ

પ્રસ્તુત સંશોધનના હેતુઓ આ મુજબ હતા :

- ૨.૧ બારમાં ધોરણની શૈક્ષણિક સિધ્ધિના સંદર્ભમાં વાણિજ્ય વિદ્યાશાખાના સ્નાતક કક્ષાના વિદ્યાર્થીઓની તમામ સેમેસ્ટરની શૈક્ષણિક સિધ્ધિ તપાસવી.
- ૨.૨ બારમાં ધોરણની શૈક્ષણિક સિધ્ધિના સંદર્ભમાં વિનયન વિદ્યાશાખાના સ્નાતક કક્ષાના વિદ્યાર્થીઓની તમામ સેમેસ્ટરની શૈક્ષણિક સિધ્ધિ તપાસવી.
- ૨.૩ બારમાં ધોરણની શૈક્ષણિક સિધ્ધિના સંદર્ભમાં વિજ્ઞાન વિદ્યાશાખાના સ્નાતક કક્ષાના વિદ્યાર્થીઓની તમામ સેમેસ્ટરની શૈક્ષણિક સિધ્ધિ તપાસવી.

૩.૦ અભ્યાસના પ્રશ્નો

પ્રસ્તુત સંશોધનના અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. બારમાં ધોરણની શૈક્ષણિક સિધ્ધિના સંદર્ભમાં વાણિજ્ય વિદ્યાશાખાના સ્નાતક કક્ષાના પ્રત્યેક સેમેસ્ટરના વિદ્યાર્થીઓ કેવી શૈક્ષણિક સિધ્ધિ મેળવતા હતા.

2. બારમાં ધોરણની શૈક્ષણિક સિધ્ધિના સંદર્ભમાં વિનયન વિદ્યાશાખાના સ્નાતક કક્ષાના પ્રત્યેક સેમેસ્ટરના વિદ્યાર્થીઓ કેવી શૈક્ષણિક સિધ્ધિ મેળવતા હતા.
3. બારમાં ધોરણની શૈક્ષણિક સિધ્ધિના સંદર્ભમાં વિજ્ઞાન વિદ્યાશાખાના સ્નાતક કક્ષાના પ્રત્યેક સેમેસ્ટરના વિદ્યાર્થીઓ કેવી શૈક્ષણિક સિધ્ધિ મેળવતા હતા.

૪.૦ વ્યવહારીક વ્યાખ્યાઓ

વાણિજ્ય વિદ્યાશાખાના સ્નાતક કક્ષાના એટલે બી.કોમના પ્રોગ્રામમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓ

વિનયન વિદ્યાશાખાના સ્નાતક કક્ષાના એટલે બી.એ.ના પ્રોગ્રામમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓ

વિજ્ઞાન વિદ્યાશાખાના સ્નાતક કક્ષાના એટલે બી.એસસી.ના પ્રોગ્રામમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓ

૫.૦ સંશોધન પદ્ધતિ

પ્રસ્તુત સંશોધન દસ્તાવેજી સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિએ હાથ ધરવામાં આવ્યું હતું.

૬.૦ વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો

પ્રસ્તુત સંશોધનમાં વ્યાપવિશ્વ તરીકે યુનિવર્સિટીના શૈક્ષણિક વર્ષ 2013-14માં વાણિજ્ય અને વિનયન વિદ્યાશાખામાં પ્રવેશ મેળવતા તથા શૈક્ષણિક વર્ષ 2014-15માં વિજ્ઞાન વિદ્યાશાખામાં પ્રવેશ મેળવતા વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.

પ્રસ્તુત સંશોધનમાં પ્રાયલ તરીકે વાણિજ્ય વિદ્યાશાખાના 1094, વિદ્યાર્થીઓ, વિનયન વિદ્યાશાખાના 15108 વિદ્યાર્થીઓ તથા વિજ્ઞાન વિદ્યાશાખાના 3555 આમ કુલ 29607 વિદ્યાર્થીઓ લેવામાં આવ્યા હતા.

૭.૦ માહિતીનું એકત્રીકરણ અને પૃથકરણ

સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટીના પરીક્ષા વિભાગમાંથી શૈક્ષણિક વર્ષ 2013-14ના વર્ષમાં વાણિજ્ય વિદ્યાશાખાના બી.કોમ પ્રોગ્રામમાં પ્રવેશ મેળવતા વિદ્યાર્થીઓના તેમજ વિનયન વિદ્યાશાખાના બી.એ પ્રોગ્રામમાં પ્રવેશ મેળવતા વિદ્યાર્થીઓના અને શૈક્ષણિક વર્ષ 2014-15ના વર્ષમાં વિજ્ઞાન વિદ્યાશાખાના બી.એસસી. પ્રોગ્રામમાં પ્રવેશ મેળવતા વિદ્યાર્થીઓની બારમાં ધોરણની શૈક્ષણિક સિધ્ધિ તથા તેઓની દરેક સેમેસ્ટરમાં મેળવેલી શૈક્ષણિક સિધ્ધિના પ્રાપ્તિઓ મેળવવામાં આવ્યા હતા.

બારમાં ધોરણની શૈક્ષણિક સિધ્ધિના સંદર્ભમાં વાણિજ્ય, વિનયન અને વિજ્ઞાન વિદ્યાશાખાના વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા અને દરેક સેમેસ્ટરમાં એમની શૈક્ષણિક સિધ્ધિ પ્રમાણે વિદ્યાર્થીની સંખ્યામાં વધારો ઘટાડો કે યથાવત સ્થિતિ દર્શાવતી વિગતો સારણીમાં દર્શાવવામાં આવી છે.

બારમા ધોરણની શૈક્ષણિક સિધ્ધિના સંદર્ભમાં વાણિજ્ય, વિનયન અને વિજ્ઞાન વિદ્યાશાળાના સ્નાતક કક્ષાના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક સિધ્ધિની સ્થિતિ

ક્ર. નં.	વિદ્યાર્થીનું નામ	સેમેસ્ટર ૧			સેમેસ્ટર ૨			સેમેસ્ટર ૩			સેમેસ્ટર ૪			કુલ
		સોમ	મિડ	પી	સોમ	મિડ	પી	સોમ	મિડ	પી	સોમ	મિડ	પી	
૧૦-૧૦૦	વાણિજ્ય	૧૬	-	-	૧૬	-	-	૧૬	-	-	૧૬	-	-	-
	વિનયન	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	વિજ્ઞાન	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૧૦-૧૦૦	વાણિજ્ય	૨૭	૧૬	૨૪	૨૭	૧૬	૨૪	૨૭	૧૬	૨૪	૨૭	૧૬	૨૪	૧૦૧
	વિનયન	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	વિજ્ઞાન	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૧૦-૧૦૦	વાણિજ્ય	૭	૧૧૦૩	૧૧૦૩	૭	૧૧૦૩	૧૧૦૩	૭	૧૧૦૩	૧૧૦૩	૭	૧૧૦૩	૧૧૦૩	૭
	વિનયન	૬	૨૨૩૪	૨૨૩૪	૬	૨૨૩૪	૨૨૩૪	૬	૨૨૩૪	૨૨૩૪	૬	૨૨૩૪	૨૨૩૪	૬
	વિજ્ઞાન	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૬૦-૬૦	વાણિજ્ય	૪૨૩	૧૦૧૦	૧૦૧૦	૪૨૩	૧૦૧૦	૧૦૧૦	૪૨૩	૧૦૧૦	૧૦૧૦	૪૨૩	૧૦૧૦	૧૦૧૦	૪૨૩
	વિનયન	૮૬૮	૨૨૭૦	૨૨૭૦	૮૬૮	૨૨૭૦	૨૨૭૦	૮૬૮	૨૨૭૦	૨૨૭૦	૮૬૮	૨૨૭૦	૨૨૭૦	૮૬૮
	વિજ્ઞાન	૧૭૧	૩૮૨	૩૮૨	૧૭૧	૩૮૨	૩૮૨	૧૭૧	૩૮૨	૩૮૨	૧૭૧	૩૮૨	૩૮૨	૧૭૧
૫૦-૬૦	વાણિજ્ય	૧૪૪૩	૩૭૨	૩૭૨	૧૪૪૩	૩૭૨	૩૭૨	૧૪૪૩	૩૭૨	૩૭૨	૧૪૪૩	૩૭૨	૩૭૨	૧૪૪૩
	વિનયન	૧૮૬૫	૧૮૩	૧૮૩	૧૮૬૫	૧૮૩	૧૮૩	૧૮૬૫	૧૮૩	૧૮૩	૧૮૬૫	૧૮૩	૧૮૩	૧૮૬૫
	વિજ્ઞાન	૭૫૫	૧૮૨	૧૮૨	૭૫૫	૧૮૨	૧૮૨	૭૫૫	૧૮૨	૧૮૨	૭૫૫	૧૮૨	૧૮૨	૭૫૫
૫૦-૫૦	વાણિજ્ય	૧૧૬૬	-	-	૧૧૬૬	-	-	૧૧૬૬	-	-	૧૧૬૬	-	-	૧૧૬૬
	વિનયન	૧૮૨૭	૨૪	૨૪	૧૮૨૭	૨૪	૨૪	૧૮૨૭	૨૪	૨૪	૧૮૨૭	૨૪	૨૪	૧૮૨૭
	વિજ્ઞાન	૮૦૨	-	-	૮૦૨	-	-	૮૦૨	-	-	૮૦૨	-	-	૮૦૨

વિજ્ઞાન વિદ્યાશાખાના વિદ્યાર્થીઓના બારમાં ધોરણની શૈક્ષણિક સિધ્ધિ ૫૦% થી ૬૦% વચ્ચે હતી હતી તેઓની શૈક્ષણિક સિધ્ધિમાં વધારો થતો હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા કરતા શૈક્ષણિક સિધ્ધિમાં ઘટાડો થતો હોય તેવી સંખ્યા ઓછી હતી.

૯.૦ સંશોધનના તારણો

પ્રસ્તુત સંશોધનના તારણો આ મુજબ છે :

વાણિજ્ય વિનયન અને વિજ્ઞાન વિદ્યાશાખાના વિદ્યાર્થીઓની બારમાં ધોરણની શૈક્ષણિક સિધ્ધિ ૭૦% થી વધુ હોય તેવા મોટા ભાગના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક સિધ્ધિ બધા જ સેમેસ્ટરમાં નીચી જોવા મળી હતી.

વાણિજ્ય અને વિનયન વિદ્યાશાખાના વિદ્યાર્થીઓની બારમાં ધોરણની શૈક્ષણિક સિધ્ધિ ૬૦% થી ૭૦% વચ્ચે હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓની દરેક સેમેસ્ટરમાં ઉચી સિધ્ધિ મેળવનાર સંખ્યા કરતાં નીચી શૈક્ષણિક સિધ્ધિ મેળવનારની સંખ્યા ઓછી હતી.

વિજ્ઞાન વિદ્યાશાખાના વિદ્યાર્થીઓની બારમાં ધોરણની શૈક્ષણિક સિધ્ધિ ૬૦% થી ૭૦% વચ્ચે હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓની દરેક સેમેસ્ટરમાં ઉચી સિધ્ધિ મેળવનાર સંખ્યા કરતાં નીચી શૈક્ષણિક સિધ્ધિ મેળવનારની સંખ્યા વધુ હતી.

વાણિજ્ય વિનયન અને વિજ્ઞાન વિદ્યાશાખામાં પ્રવેશ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓની બારમાં ધોરણની શૈક્ષણિક સિધ્ધિ ૬૦% થી ઓછી હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓ દરેક સેમેસ્ટરમાં ઉચી શૈક્ષણિક સિધ્ધિ મેળવનારની સંખ્યા કરતાં નીચી શૈક્ષણિક સિધ્ધિ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ઓછી હતી.

૧૦.૦ પરિણામો પર ચર્ચા

બારમાં ધોરણમાં ૭૦% થી વધુ શૈક્ષણિક સિધ્ધિ પ્રાપ્ત કરનાર વિદ્યાર્થીઓના ગુણમાં વધારો થતો હોય જોવા મળતું નથી. આથી ૭૦% થી ગુણ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓ માટે સિધ્ધિ પ્રેરણા કાર્યક્રમની સંરચના કરી તેનો અમલ કરવો જોઈએ.

૧૧.૦ ભાવિ સંશોધનો માટેની ભલામણો

બારમાં ધોરણમાં ૭૦% થી વધુ શૈક્ષણિક સિધ્ધિ મેળવનાર વાણિજ્ય, વિનયન અને વિજ્ઞાન વિદ્યાશાખાના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક સિધ્ધિમાં વધારો થતો હોય તેવી સંખ્યા ખૂબ જ ઓછી જોવા મળેલ હતી આવું બનવા માટેના કારણો શોધવા માટેના સંશોધનો હાથ ધરી શકાય.

REFERENCES

1. Uchat D.A.(2009), Research Methodology in Education and Social Science.
2. (First Edition),Ahmedabad.
3. Kothari C.R.(2007) Research Methodology : Methods & Techniques (3rd ed) New Delhi : Wishwa Prakashan.
4. Mcmillan J.H.& Schumacher S.(1989) Research in Education : A Conceptual introduction.
5. (2nd ed.) New York : Harper Collins.
6. Trivedi M.D. & Parekh B.U. (1989) Statistics in Education (3rd ed) Ahmedabad. University GranthNirman Board.
7. Shah Dipika B.(2004) Education Research .Ahmedabad University Granth Nirman Board.